

8. STRAIPSNIAI

Šiam leidiniui atrinkta dešimt įvairios tematikos ir įvairiais metais spausdintų ar dar neskelbtų straipsnių. Ankstesnieji nėra pagerinti dabartiniu požiūriu, tik truputį pagedaguoti, suvienodinta svetimvardžių rašyba.

8.1. Iš Karazijų giminės istorijos

Straipsnis parašytas šiam leidiniui

1996 m. vasarą netikėtai gavau elektroninį laišką iš Australijos. Rašė Algimantas Karazija, kuris teiravosi, kokie gali būti mūsų giminystės ryšiai. Jo motina renka duomenis apie Karazijų giminę, tad ją labai domintų mano turimos žinios.

Deja, aš tų žinių turėjau nedaug. Neteko pažinti nė vieno iš keturių senelių, trys mirė man dar negimus, o savo motinos motiną pamčiau tik per jos laidotuves. Tėvai retkarčiais paminėdavo kokį faktą iš savo giminių praeities, bet tik iš XX a. pirmos pusės. Tačiau kartą, man parvažiavus į Subačių, motina ėmė sakyti, kad tėvas keletą vakarų jai pasakojęs apie gimtinę, šeimą, kaimo papročius. Tada man toptelėjo mintis, kad aš beveik nieko nežinau net apie savo senelius. Vakare susėdome su tėvu salone prie stalo, ir jis prisiminė savo tėvus, jų ūkį, kai kuriuos dėdes ir pusbrolius, o aš trumpai užsirašiau. Kitą dieną paklausinėjau ir motinos, bet jos žinios apie savo giminę buvo kuklesnės.

Keleri metai po tėvų mirties per vasaros atostogas susiruošiau aplankyti savo senelių kapus. Tėvo tėvas palaidotas Gelažių bažnyčios šventoriuje (jis vadovavo bažnyčios komitetui); matyt, ten pat vėliau atgulė ir senelė. Išlikęs ne tik geležinis kryžius, bet ir jo mūriename pagrinde užrašas: „A. A. Povilas Karazija † 1910 m. 1 d. Grodzia“. Tikėjau, kad klebonas leis pasižiūrėti senas parapijos metrikų knygas, bet vietinė davatkėlė paaiškino, kad šio nedidelio miestelio bažnyčią aptarnauja iš kitur atvykstantis kunigas. Po to nuvažiavau

į motinos tėviškę Rozalimą, tenykštėse kapinėse radau senelių Gužinskių kapą; jis irgi išlikęs, nes čia buvo laidojami ir jų vaikai, o prižiūri anūkės.

Taigi į Australiją galėjau nusiųsti tik iš tėvo išgirstas žinias. Daugiau jų apie savo vyro giminę man pranešė Alena Landsbergytė-Karazijienė. Jos laiško paskatintas, nutariau neatidėlioti genealogijos paieškų iki pensijos, kaip buvau ketinęs. Jas lengvino tai, kad senosios parapijų metrikų knygos buvo perduotos į Lietuvos valstybės istorijos archyvą.

Tuo metu, XX a. pabaigoje, Vilniuje dar nebuvo kilusi genealoginių medžių sudarinėjimo moda. Archyve kiekvienam norinčiajam išduodavo metrikų knygų originalus, o nedidelėje jo skaitykloje Gerosios Vilties gatvėje visada būdavo laisvų vietų. Tiesa, iš karto galėjau užsisakyti tik penkias knygas, o išduodavo jas po kelių dienų. Taigi ėmiau lankytis tame archyve.

Karazijų pavardė gana reta, ji labiau paplitusi tik Kupiškio krašte, ypač kaimuose aplink mano gimtąjį Subačių. Tad ėmiausi peržiūrinėti Subačiaus ir gretimų Palėvenės bei Gelažių parapijų gimimo ir mirties metrikų knygas. Surasti reikalingus duomenis nebuvo lengva, nes rašyta įvairiomis kalbomis (XIX a. antroje pusėje rusiškai, prieš tai lenkiškai, o seniausiose knygose lotyniškai), kartais gana sunkiai įskaitomu raštu. Kopijos kainavo brangiai, tad rastus duomenis teko išsirašinėti ranka. Daugiausia informacijos teikė mirties įrašai, nes juose nurodomas ir mirusiojo amžius, mirties priežastis, taip pat likęs gyvas sutuoktinis, o dažnai ir vaikai, rusiškose knygose – netgi mirusiojo asmens tėvo vardas. XIX a. pabaigoje kai kurie kunigai, gal vykdydami caro valdžios nurodymą, pavardes pradėjo rusinti: *Karaziev, Karaziov, Karaziuvov, Karaziova, Karazievna*.

Man pavyko surasti daugiau kaip šimto Karazijų įrašus, tarp jų – mano senelio Povilo ir prosenelio Augustino bei jų šeimų narių. Tuos duomenis jungiau į šakas ir siunčiau Alenai. Ji rinko žinias ir iš kitų Karazijų, gyvenančių Lietuvoje ir užsienyje. Pasisekė kauniečiui miškininkui Stasiui Karazijai. Užsukęs į Subačiaus miestelio kleboniją,

jis sužinojo, kad kai kurios seniausios tos parapijos metrikų knygos yra likusios bažnyčioje. Klebonas, pamalonintas konjako buteliu, netgi leido Stasiui pasiskolinti tas knygas.

Mano dėmesį patraukė įrašai apie Subačiaus parapijos Karazijų vienkiemyje 1820–1840 m. gimusius kelių šeimų vaikus ir 1863 m. mirusį vyrą. O Stasys, naudodamasis senesne metrikų knyga, rado duomenų, kad tų pačių šeimų nariai buvo gimę Terpeikių kaime arba Karazijų kaime. Taigi XIX a. pradžioje šalia Terpeikių egzistavo Karazijų kaimas, kuris vėliau virto vienkiemių ar susijungė su didesniais Terpeikiais, išlikusiais iki šių laikų. Tas Karazijų kaimas turėjo būti ir XVIII a., o gal ir XVII a., kai valstiečiai Lietuvoje įgijo pavardes. Vadinasi, čia gali slypėti giminės pradžia, tik vėliau Karazijos per vedybas ar išsikeldami pasklido po gretimus kaimus. Deja, šią hipotezę patikrinti sunku ar net neįmanoma, nes tų laikų metrikų knygų, atrodo, nėra.

Alena ruošėsi 1998 m. vasarą atvykti į Lietuvą ir pasiūlė tuo metu surengti Karazijų susitikimą (jos pavadintą sąskrydžiu). Labiausiai tam, aišku, tiko giminės centras Kupiškis. Ten gyvenantis Bronius Karazija surado renginiui reikalingą patalpą L. Stuokos-Gucevičiaus vidurinės mokyklos bendrabutyje. Aš peržiūrėjau visų apskričių telefonų knygas ir jose aptikiems Karazijoms, Karazijienėms bei Karazijaitėms išsiuntinėjau kvietimus, be to, raginau perduoti žinią ir jų giminaičiams. O vaišių problema buvo išspręsta paprastai – dalyvių paprašyta atsivežti savo maisto.

Prieš tą susibūrimą susitikome su Alena Vilniuje, dar derinome duomenis, o ji braižė atskiras giminės medžio šakas ant didelių popieriaus lapų.

Į susitikimą atvyko septyniasdešimt devyni Karazijos, kai kurie su šeimomis (mano vertinimu, Lietuvoje tuo metu gyveno apie du šimtai žmonių, turinčių šią pavardę). Tarp jų buvo Lietuvos ambasadorius Latvijoje Rimantas ir Lietuvos miškų instituto direktorius Stasys. O Alena vienintelė atstovavo užsienio Karazijoms.

Visi domėjosi ant sienų iškabintomis genealoginėmis schemomis, jas nusirašinėjo ir pildė. Kiekvienas dalyvis ant krūtinės turėjo

prisisegęs kortelę tik su vardu, pavardės juk rašyti nereikėjo. Tad ir kreipėsi vieni į kitus vardais, jautėsi esą giminės, iš karto pasakojo apie save ir savo artimuosius. Vis dėlto pašalinis stebėtojas, nežinantis, kodėl susirinko šie žmonės, tikrai nebūtų įtaręs, jog tai vienos giminės atstovai, nes daugelis skyrėsi savo išvaizda ir charakteriu. Aš bent neįžvelgiau kokio nors bendro fizinio ar psichologinio Karazijoms būdingo bruožo.

Karazijų genealogija buvo tikslinama ir po susitikimo. Minėta me archyve aš dar peržiūrėjau anksčiau praleistas santuokos metrikų knygas bei Kupiškio parapijos metrikų knygas. Alena per vyro Gedimino gimines tikslino jo šaką; Gedimino prosenelis dar XIX a. pradžioje buvo išsikėlęs iš Subačiaus parapijos į kitą Kupiškio krašto pusę. Ji taip pat rinko žinias apie užsienio Karazijas. Stasys 2011–2012 m. vėl ėmėsi paieškų archyve. Tuo metu jau buvo parengtos elektroninės metrikų knygų kopijos, ir Stasys per savo pažįstamą sugebėjo prie jų prieiti. Tai jam gerokai palengvino darbą, nes archyve saugomų Palėvenės ir Subačiaus parapijų metrikų knygų kopijas galėjo nagrinėti savo kompiuteryje. Be to, dar kartą grįžo prie Subačiaus klebono turimų knygų. Sujungęs ankstesnius ir naujai rastus duomenis, Stasys nubraižė gerokai papildytas tų parapijų Karazijų genealogijos schemas. O Alena, jau sulaukusi devyniasdešimties, bet veikli ir gyvybinga, sujungė visus duomenis į daugiašakį Karazijų medį. Deja, jo pateikti čia nėra galimybių, Tad apibūdinsiu tik savo genealoginę liniją bei kai kuriuos jos ryšius su kitomis šakomis.

Proproseneliai Jonas ir Marijona. Jonas Karazija ir Marijona Matulytė (rašyta *Matulyčia*) gyveno Šaltenių kaime, kuris priklausė Subačiaus parapijai; buvo valstiečiai, matyt, tenykščio dvaro baudžiauninkai. Jų gyventą laikotarpį – apytikriai XVIII a. antroji pusė – galima nustatyti tik pagal jų vaikų gimimo metus: pirmosios įrašuose minimos dukros – 1770 m. ir paskutiniojo sūnaus – 1786 m. Per tą laiką jiems gimė aštuoni vaikai – po lygiai sūnų ir dukterų, tokia gausi šeima buvo įprasta to meto kaime.

Proproseneliai Juozapas ir Kotryna. Juozapas buvo priešpaskutinis Jono ir Marijonos vaikas. Jis gimė 1784 m., buvo vedęs

dvidešimčia metų jaunesnę Kotryną Aleknaitę, jie turėjo dešimt vaikų. Juozapas mirė 1866 m. Žmona pergyveno vyrą tik pusmečiu, galbūt labai jį mylėjo ir sielvartavo dėl netekties.

Proseneliai Augustinas ir Ieva, jų šeima. Vienintelė žinia apie Augustiną – Subačiaus parapijos mirties metrikų knygoje rastas įrašas, jog 1882 m. gegužės 30 d. Jauniūnų kaime mirė valstietis Augustinas Karazija. Jis tuo metu turėjo 60 metų, bet mirties priežastis nurodyta – „nuo senatvės“ (gal suvargę nuo sunkių darbų, bet greičiau kažkokios ligos alinamas jis nesikreipė į gydytojus, ir liga nebuvo nustatyta). Dar užrašyta, kad Augustinas paliko žmoną Ievą „iš Jėčių“ (Jėčaitę), keturis sūnus Povilą, Petrą, Juozapą bei Jokūbą ir dvi dukras Juozapotą ir Teofilę. Kažkodėl liko nepaminėta duktė Marija. Be to, keli vaikai mirė maži, taip neretai nutikdavo tais laikais. Augustinas buvo palaidotas Gelažių bažnytkaimio kapinėse. Jis, matyt, gimė, kaip ir prieš trejus metus jo brolis, Šalteniuose, bet gyveno ir mirė Gelažių parapijos kaime – Jauniūnuose.

Anot Aleną Karazijienę per jos gimines pasiekusių žinių, Augustino vyresnė sesuo Uršulė kartu su broliais ir seserimis gyvenusi Jauniūnų kaime, taigi ten, atrodo, persikėlė visa šeima. Galbūt ji buvo iškelta naikinant baudžiąvą ir valstiečiams suteikiant žemės kitose vietose.

Taigi per Augustino seserį Uršulę mano šaka susieina su Alenos Karazijienės šaka. Uršulės dukra Marcijona ištekėjo už tolimo giminaičio Kajetono Karazijos iš Mazgėlišio vienkiemio netoli Kupiškio. Jų sūnus Povilas – žinomas Vilniaus krašto lietuvių veikėjas, numizmatas. O pastarojo sūnus Gediminas vedė Aleną Landsbergytę. Jų sūnus Algimantas grįžo į Lietuvą, o Vytautas persikėlė į Balio salą Indonezijoje. Kitas Marcijonos ir Kajetono sūnus – Justinas emigravo į Ameriką; nors jis neturėjo aukštesnio išsilavinimo, tapo aistringą bibliofilu, surinko vertingą išėivijos ir tėvynės spaudos leidinių kolekciją. Tiesa, Kajetonas turėjo dar du sūnus su pirmąja žmona Ona, vienas iš jų – Jonas – buvo mokslininko ir diplomato Rimanto senelis.

Seneliai Povilas ir Ona, jų šeima. Augustino mirties įrašė mano senelis Povilas paminėtas pirmuoju kaip vyriausias gyvas sūnus

(pirmagimis Jonas išvyko į Ameriką). Taigi Povilui buvo paliktas ūkis, kuris paprastai atitekdavo vyriausiajam. Du jo broliai Jokūbas ir Juozapas išmoko meistrystės, jie išsikėlė į Rygą, ten įkūrė dirbtuves. Mano tėvas yra pasakojęs, kad Juozapas vedė turtingą miestietę: jai Rygoje priklausę net du namai. Jokūbas vėliau dirbo prie geležinkelio Mintaujoje, o susikūrus nepriklausomai Lietuvai, su šeima grįžo į žmonos tėviškę prie Anykščių. Jo sūnus agronomas Balys įsteigė Anykščių vyno fabriką. Kitas sūnus Vytautas emigravo į JAV; jo anūkas Ryanas yra nuklydęs net į Islandiją, ten tapo muzikinės grupės lyderiu. Karazijų genealoginiame medyje, daugiausia Alenos dėka, yra nemaža dalimi nustatytos ir Augustino sūnų Petro, Jono, Juozo bei dukros Marijos šakos, daug jų palikuonių gyvena JAV.

Mano senelis Povilas buvo vedęs Oną Mačiukaitę, kilusią nuo Pasvalio, iš Krinčino parapijos. Jos tėvai turėjo apie 60 hektarų žemės, netgi nuosavą malūną. Jų šeimoje augę trys sūnūs ir dvi dukros. Povilui Jauniūnų kaime priklausė 33 hektarų žemės ir miško. Anot mano tėvo pasakojimo, tai buvęs stiprus, gerai tvarkomas ūkis, turėjęs savo kalvę, medžio dirbtuves, gerai įrengtus ūkinius pastatus. Žiemą, kai darbų sumažėdavo, senelis važiuodavo arkliais į Rygą, ten parduodavo ūkio produktus ar gaminius, atsiveždavo reikalingų prekių, matyt, aplankydavo ir tame mieste įsikūrusius gimines. Buvęs labai tvarkingas ir taupus, turėjo susitaupęs apie pusantro tūkstančio aukso rublių. Senelis bičiuliavęsis su Gelažių klebonu ir vadovavęs bažnyčios komitetui. Mirė jis dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą, sulaukęs 65 metų.

Žmona jį pergyveno net trisdešimčia metų. Ūkį tvarkė nevedęs sūnus Mykolas, kuris nepasižymėjo tėvo sumanumu, mėgo išgerti, dėl negrąžintų skolų keletą kartų buvo skelbiamos jo turto varžytinės. Kartu gyveno ir dukra Ona, irgi nesukūrusi šeimos. Kita dukra Saliomija nutekėjo į gretimą Gudgalio kaimą. Sūnus Povilas mirė dar vaikystėje. Mykolas buvo baigęs pradžios mokyklą, gal jis pamokė ir seseris skaityti bei rašyti. Mykolas su Ona po karo buvo išvežti į Sibirą, ten dėdė ir palaidotas, o teta vėliau grįžo į Jauniūnus, dirbo kolūkyje, mirė sulaukusi net 98 metų amžiaus. Dabar Jauniūnai – jau kaimas

be gyventojų, kas išsikėlė vykdant melioraciją, kas išmirė, nebeliko nė vienos sodybos, netgi jų žymės (nors pavadinimas nėra panaikintas).

Tėvai Jonas ir Ona. Mano tėvas Jonas buvo jauniausias Povilo sūnus (gimė 1900 m. gruodžio 20 d.). Jam vos baigus pradžios mokyklą, mirė tėvas, tačiau dėdė Jokūbas leido Joną į Mintaujos gimnaziją. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, jis su seserimi Ona pasitraukė į Petrapilį, ten dirbo ir mokėsi. Po bolševikų perversmo Jonas nuklydo į Jekaterinodarą ir sugebėjo baigti tenykštę realinę mokyklą.

Susikūrus nepriklausomai Lietuvos valstybei, Jonas 1919 m. vasarą vargais negalais grįžo į tėvynę. Jis baigė mokytojų vasaros kursus, dirbo Velžio ir Rodų pradžios mokyklose. o 1922 m. rudenį persikėlė arčiau tėviškės – tapo Subačiaus (geležinkelio stoties gyvenvietės) pradžios mokyklos vedėju. Tais pačiais metais į šią mokyklą buvo paskirta ir Ona Gužinskaitė, baigusi Rozalimo vidurinę mokyklą. Po dvejų metų, per Jonines, juodu susituokė.

Ona Gužinskaitė (g. 1901 m. gegužės 18 d.) buvo kilusi iš Rozalimo miestelio (Pakruojo rajonas). Jos tėvas Adomas Gužinskas vedė Mariją Bazilionytę, jie augino vieną sūnų ir tris dukras. Šeima turėjo arbatinę Rozalime ir žemės šalia jo. Mano prosenelis Adomas atsikraustė į Rozalimą iš Panevėžio; koks ten buvo jo užsiėmimas, nėra žinoma.

Jaunas Subačiaus mokyklos vadovas energingai ėmėsi pedagoginės ir švietėjiškos veiklos. Buvo pastatyta nauja dviaukštė mokykla, įkurta jaunesniųjų skautų draugovė, rengiamos mokinių iškylos. Baigęs žemės ūkio kursus Dotnuvoje, jis suorganizavo Subačiuje žemės ūkio klasę bei vakarinę žiemos žemės ūkio mokyklą ūkininkams. Įvairi ir visuomeninė jo veikla: vietinio kooperatyvo vadovas, Vilniaus vadavimo sąjungos skyriaus pirmininkas, Šaulių sąjungos narys ir kt. O motina dar 1939 m. dėl prastos sveikatos nustojo dirbti mokykloje. Per pirmąją TSRS okupaciją šeima buvo įtraukta į tremiamųjų sąrašus, tačiau sugebėjo pasislėpti. Deja, karo metais dingo ne tik daiktai, bet ir biblioteka, archyvas. Tiesa, būta ir džiaugsmo: 1942 m. gimė vienintelis sūnus.

1944 m. Subačiaus pradžios mokykla tapo progimnazija. Vadaudamas jai, tėvas 1945–1947 m. dirbo ir Subačiaus valsčiaus liaudies

švietimo skyriaus vedėju; o 1947 m. Subačiuje įsteigus gimnaziją, buvo paskirtas jos direktoriumi. Jį atkakliai kalbino stoti į komunistų partiją. Iš pradžių bandė veikti pagyrimais, už pedagoginius nuopelnus apdovanojo LTSR Aukščiausiosios tarybos garbės raštu. Kai tas nepadėjo, buvo imtasi kitokių priemonių: 1949 m. nacionalizuotas tėvų namas, nors kaimo vietovei nacionalizavimo įstatymas negaliojo. Tėvas suprato, kad kitas žingsnis bus jo atleidimas iš direktoriaus pareigų, tad netrukus, po pirmosios abiturientų laidos išleistuvių, pats atsisakė tų pareigų motyvuodamas pablogėjusia sveikata. Dar keliolika metų dirbo mokytoju.

Išėjęs į pensiją ir vengdamas jam įprastos visuomeninės veiklos, tėvas nesėdėjo be užsiėmimo. Kaupė medicinos žinias, rūpinosi žmonos ir savo nestipria sveikata. Negalėjo nurimti dėl nusavinto namo, į kurį buvo sudėtos viso gyvenimo santaupos, nagrinėjo įstatymus, rašė valdžios institucijoms raštus, bet, aišku, gaudavo standartinius neigiamus atsakymus. Pas jį neretai ateidavo pasitarti sveikatos, teisės ir kitais gyvenimo klausimais buvę jo mokiniai, pažįstami, o kartais ir nepažįstami žmonės. Visada stengėsi būti geros nuotaikos, net ir bėdoje išvelgti ką nors teigiamo.

Įpusėjęs devintąjį gyvenimo dešimtmetį, tėvas dar buvo žvalus, slaugė pasilpusią žmoną ir vienas prižiūrėjo butą bei sodą. Deja, jam einant 86-uosius metus, užklupo liga. Nenorėdamas ilgesniam laikui palikti žmonos, atsisakė gultis į ligoninę. O kai pasijuto visai blogai, jau nei Kupiškio, nei Panevėžio gydytojai nebegalėjo padėti, netgi nepavyko nustatyti ligos. Ligi jo lauktų „kitokių laikų“ bebuvo likę tik keletas metų. O motina jį pergyveno tik vienais metais.

Tėvai palaidoti Stračnių kapinėse prie Subačiaus. Kapavietėje pastatytas liaudies meistro Stanislovo Karanausko ažuolinis stogastulpis su keturiomis skulptūromis: Rūpintojėlis, Madona, Mokytojas ir Sodininkas.